

Tarih & Gelecek Dergisi

Journal of History & Future

Dr. Öğr. Üyesi
Mehmet ÖZALPERMuş Alparslan Üniversitesi Tarih
Bölümü,
m.ozalper@alparslan.edu.trORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2758-5873>

Başvuruda bulundu.

Kabul edildi.

Applied

Accepted

Eser Geçmişi / Article Past:

11/12/2019

17/12/2019

Araştırma Makalesi

DOI: <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.658164>

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

Dış Politika Unsuru Olarak, 25 Temmuz 1966 Tarihli Türkiye- Arnavutluk Kültürel İş Birliği

Foreign Policy Items As, Turkey Albania Dated 25 July 1966 Cultural Cooperation

Öz

Devletler kuruluş süreçlerinde belirli bir amaç üzerine gelişmeyi kendilerine hedef edinirler. Bu amaca doğru ilerleme kaydederken de dönemsel anlamda tercihlerini kullanırlar. Devletin menfaatlerini ön plana alarak dünyadaki diğer devletler ile ilişki kurarlar. Bu ilişkilerde tarihi geçmiş, coğrafi komşuluk, din, dil, ırk birlikteliği gibi konular rol oynayan hususlardır. Ancak bu kurulan ilişkilerde en başta rol, her devletin kendi millî esasları ile birebir örtüşen menfaatleridir. Bu kaideler içerisinde belirlenen amaca ulaşma süreci devletin varlığı boyunca devam eder. Diğer devletlerle kurulacak olan ilişkilerde bu husus göz önüne alınarak zaman zaman eksen kaymaları olabilmektedir. Literatürde bunun adı “Dış Politika” olarak tanımlanmıştır. Bu yönelişlerde de devlet yöneticilerinin maharetle hareket etmeleri çok büyük önem arz etmektedir. Bu kaymaların doğru bir şekilde ayarlanması her devlet için elzem olan bir konudur. Nitekim belirli bir dönem temel alınarak genel amaçtan ayrılmak suretiyle kurulacak olan bir ilişki, ileriye dönük olarak devletin hassas mecralarında telafisi mümkün olmayan harabiyetlere yol açabilmektedir. Bu sebeple dış politikada atılacak her bir adım çok büyük önem arz etmektedir. Devletlerin politikalarını oluştururken çok önem verdikleri uluslararası ilişkiler, siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel ilişkiler şeklinde sınıflandırılabilir. Ancak dünyadaki gelişmelere paralel olarak kaydedilecek ilerlemenin en birincil şartı, kurulacak olan kültürel ilişkilerdir. Bu çalışmamızda dış politikanın önemli bir unsuru olan kültürel ilişkilerin önemine değinerek Türkiye ile Arnavutluk arasında kurulan 25 Temmuz 1966 tarihli kültür ortaklığı bağlamında iki ülke arasındaki ilişkilerin tarihi seyri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Arnavutluk, Balkanlar, Dış Politika, Kültürel İlişkiler

Abstract

States aim to develop on a specific purpose in their establishment processes. They use their preferences in the periodical sense while making progress towards this goal. They establish relations with other states in the world by prioritizing the interests of the state. In these relations, issues such as historical past, geographical neighborhood, religion, language and racial union play a role. However, the most important role in these relations is the interests of each state that overlap with their national principles. Within these rules, the process of achieving the specified objective continues throughout the existence of the state. Considering this issue, axis shifts may occur from time to time in relations with other states. In the literature, this name is defined as “Foreign Policy”. It is of great importance that

ATIF: ÖZALPER Mehmet, “Dış Politika Unsuru Olarak, 25 Temmuz 1966 Tarihli Türkiye-Arnavutluk Kültürel İş Birliği” *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 5/3. (Aralık-2019), s. (688-701)

CITE: ÖZALPER Mehmet, “Foreign Policy Items As, Turkey Albania Dated 25 July 1966 Cultural Cooperation” *Journal of History and Future*, 5/3 (December- 2019), pp. (688-701)

state managers act with skill in these tendencies. Correct adjustment of these shifts is an important issue for every state. As a matter of fact, a relationship to be established by separating from the general purpose on the basis of a certain period may lead to irreparable destruction in the sensitive media of the state. Therefore, each step in foreign policy is of great importance. International relations, which states attach great importance to in forming their policies, can be classified as political, economic, military and cultural relations. However, in parallel with the developments in the world, the primary condition of the progress to be made is the cultural relations to be established. In this study emphasized the importance of cultural relations, which is an important element of foreign policy in the July 25 1966, culture of partnership established between Turkey and Albania in the context of the historical course of relations between the two countries will be discussed.

Keywords: Turkey, Albania, Balkans, Foreign Policy, Cultural relations

Giriş

“Dış Politika” kavramı üzerine ciddi anlamda fikir yürütülmeye başlanan dönem, 19. yüzyıla rastlar. Bu dönemin öncesinde monarşi yönetimlerinin hâkim olduğu yerlerde dış politika, en üst makamın idaresinde olmuştur. Parlamenter sistemle yönetilen İngiltere gibi devletlerde bile bu konu, partiler arasındaki mevcut fikir ayrılıklarının çok olmasına rağmen üzerinde sürekli ittifak olunan bir konu olmuştur. Devlet menfaatleri söz konusu olduğu için sürekli olarak benzer politikalar uygulanmıştır.¹ Alman devlet adamı Otto von Bismarck, dış politikayı, devletler arasında karşılıklı tavizlerin hiç bitmediği bir pazarlık ve uluslararası ilişkileri yönetmenin bir sanatı olarak tanımlamaktadır.² Dış politika uğraş alanı olarak daha çok devletin üst düzey yöneticilerine hitap ettiği için, halk nezdinde iç politika kadar etkisini hissettirmez.³ Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'nın sona ermesi üzerine, uluslararası sistemde ulus devletlerin gelişmesinde bir artış olmuştur. Ulus devletlerin sayısındaki artışın nihai sonucu olarak da devletler arasında bir etkileşim artışı meydana gelmiştir. Ayrıca Birleşmiş Milletler'in kurulması ve sömürgeleştirme süreci, birçok devletin aralarındaki ilişkilere ivme kazandırmıştır. Bu durum, bir devletin bir diğeriyle etkileşimine ilişkin kararlarını, stratejilerini, eğitimlerini belirlemek ve tanımlamak amacıyla dış politikaların oluşmasına neden olmuştur.⁴

Avrupa ve Asya'ya yönelik politikalarda, özellikle direkt işin içerisinde olması sebebiyle, dış politika çalışmaları bütüncü bir şekilde ilk defa Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamıştır. Uluslararası hukuk ve antlaşmalar başta olmak üzere, devletler arasında başgösteren sorunların kurulacak olan uluslararası kurumlar ve diplomasi kullanılarak çözülmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda dış politika içerisinde önemli konular olan uluslararası hukuk, silahsızlanma, hakemlik, tarafsızlık ve savaş gibi konuların çözümlenmesi için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların ivme kazanması Milletler Cemiyeti'nin kurulmasında da önemli bir unsur olmuştur. Bunun yanında dış politika temelinde yapılan bilimsel faaliyetler artmıştır. Bu artış dış politikayı, uluslararası ilişkiler tarihi pozisyonundan uzaklaştırmıştır. Uluslararası hukuk ve devletler arasında yaşanan sorunların çözümlenmesine yönelik olarak yapılan çalışmaları içeren bir görev yüklemiştir.⁵

- 1 Ömer Kürkçüoğlu, “Dış Politika” Nedir? Türkiye'deki Dünü ve Bugünü”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi*, C.35, S.1, 309-335, Ankara, 1980, s.309.
- 2 Volker Stanzel, “New Realities in Foreign Affairs: Diplomacy in 21. Century”, *Stiftung Wissenschaft Und Politik*, German Institute for International And Security Affairs, Germany, 2018, p.7.
- 3 Gültekin Sümer, “Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü”, *Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C., S.19, 119-144, Ankara, 2008, s.120.
- 4 Aliou S. Bojang, “The Study of Foreign Policy in International Relation”, 2-9, *Journal of Political Sciences & Public Affairs*, Volume: 6:4, Spain, 2018, p.2.
- 5 Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa Basımevi, Bursa, 2017, s.28.

Osmanlı Devleti'nde ise dış politika incelendiğinde devletin kuruluş dönemlerinde özellikle ekonomik olarak güçlü bir seviyeye gelmek adına Venedik ve Ceneviz ile ilişkiler kurulduğu görülmektedir. 1352 yılında Ceneviz ile 1378 yılında ise Venedik ile ticari antlaşmalar imzalanmıştır. Bu antlaşmalar sayesinde ekonomik bir güç elde eden Osmanlı Devleti, bunun yanında zaman zaman siyasi ve askeri olarak da bu ittifaklardan yararlar sağlamıştır.⁶ Osmanlı Devleti siyasi ve askeri gücünün zirvede olduğu dönemlerde dış politikaya fazla bir önem vermemiştir. Kuruluş döneminden sonra genel itibarla diğer dünya devletleri ile girilen ilişkilerin genel çerçevesini savaslar oluşturmuştur. 19. yüzyılda Osmanlı Devleti güç kaybettiği dönemde yapılan savaşlarda alınan yenilgiler bunun yanında devlet içerisinde baş gösteren isyanlar gibi olaylar yaşanınca dış politika, dünyadaki diğer devletlerle birlikte Osmanlı Devleti için de önem arz etmeye başlamıştır. Askeri gücün etkisini kaybettiği bu dönemlerde dış politika, bir güvenlik aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle devletin yenilenmeye ihtiyaç duyduğu askeriye ve eğitim gibi alanlarda dünyadaki gelişim ve değişimleri takip etmek bir zorunluluk haline dönüşmüştür. Birinci Dünya Savaşı'nın arifesinin yaşandığı bu dönemde, bütün dünya devletleri dış politikayı kullanmayı bir zaruret olarak görmekteydiler. Çıkacak olan savaşta yalnız kalma düşüncesi, Osmanlı Devleti'nin bu dönemde dış politikada temel olarak kullandığı denge politikasının Alman ittifakına kaymasına sebebiyet vermiş ve bu durum Osmanlı Devleti'nin varlığının sona ermesini de beraberinde getirmiştir. Osmanlı Devleti'nin mirasını devralarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde, Birinci Dünya Savaşı'na katılan diğer devletlerden farklı olarak 1919-1922 yılları arasında Kurtuluş Savaşı dönemi yaşandığı için dış politika çizgilerinin oluşması biraz zaman almıştır.

1923 yılından sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikada izleyeceği yolun bütün detayları Misak-ı Milli'de vücut bulmuş ve dünya kamuoyu ile paylaşılmıştır. Kurtuluş Savaşı'nda elde edilen askeri üstünlük, diplomasiye de etki etmiş ve Türkiye, o dönem dünya devletleri nezdinde saygı duyulan bir yer edinmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın "*Yurtta Sulh Cihanda Sulh*" söylemi ile temellerini attığı barışçı dış politika, bu çizgiden ayrılmaksızın İkinci Dünya Savaşı'nın büyük bir zarara sebebiyet vermeden atlatılmasını sağlamıştır.⁸

Dış politikanın ciddi bir ihtiyaç haline geldiği 19. yüzyılda devletler, uluslararası ilişkilerde siyasi bütünlüklerini tamamlayana kadar siyasi, askeri ve ekonomik ilişkilere ayrı bir önem atfetmişlerdir. Sonrasında çağdaşları olan dünya devletleri ile karşılıklı etkileşimin olması için gayret sarf etmişlerdir. Bu sebeple dış politikanın önemli bir parçası olan kültürel ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. Bu dönem yaşanan küreselleşme süreci, kültürlerarası etkileşimi de beraberinde getirmiştir. Bu etkileşim neticesinde ortaya çıkan çağdaşlaşma süreci her devletin kendi nezdinde iyiye doğru bir gelişme olarak görülmüştür. Bu vesile ile çağdaş kültürlerin oluşmasında çok önemli bir etkiye sahip olan küreselleşme süreci, farklı kültürlerin karşılıklı etkileşimleri sayesinde ortaya yeni sentezler çıkartmakla birlikte ilişki kurulan ülkeler arasında da karşılıklı dostluk ve güvenin tesis edilmesini sağlamıştır. Bu kurulan ilişki her iki devlete de başta siyasi olmak üzere ekonomik faydalar sağlamıştır.⁹

6 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "*Osmanlı Tarihi Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri Hakkında Bir Mukaddime İle Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan İstanbul'un Fethine Kadar*" C.1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, s.204-205.

7 Bu dönemde dış politikanın genel durumu hakkında detaylı bilgi için bkz. İrşad Sami Yuca, "Lozan Sonrası Türkiye'nin Hariciye Politikalarının Özünü", *Tanzimat'tan Günümüze Olaylar ve Kişiler Ekseninde Türk Hariciyesi*, 317-338, Ed. İrşad Sami Yuca, Hidayet Kara, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2019.

8 Kürkçüoğlu, a.g.m., s.322-323.

9 Pınar Özgökbil Bilis, A. Bilis, M. Sydygalieva, "Türkiye-Türk Cumhuriyetleri Kültürel İlişkilerinde

Kültürel ilişkiler, belli bir kültüre ait toplumsal miras ve değerler bütünü başka bir kültür tarafından tanınması ve oraya aktarılmasıdır. Elde edilen bu faydaların yanı sıra kültürler arasında karşılıklı güven ve sağlıklı ilişkiler kurulması hedeflenmiştir. Kültürel ilişkiler, dış politikanın önemli bir tamamlayıcı unsurudur. Devletlerin dış politikada kültürel ilişkileri kullanmadaki hedefi, kendi kültürlerini tanıtmak ve bu sayede devamlılığı olan sağlam bir dış politika tesis etmektir. Spor, sanat, edebiyat gibi alt dalları olan kültürel ilişkilerin esas amacı uzun vadeli uluslararası belli hedeflere ulaşmaktır.¹⁰ Kültürel ilişkilerin dış politikadaki rolü, ilişkilerin tesisinde başta hükümetler, sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel sektör kuruluşları aracılığı ile kendi kültürlerini tanıtmak ve diğer kültürleri tanıma imkânı sağlamak bu sayede güçlü bir diplomasi oluşturmaktır. Ulusal çıkarların lehine yönelik kurulacak bir kültürel ilişki, kendi kültürüne zarar vermediği müddetçe uluslararası arenada devletin tanınırlığını ve saygınlığını arttırmaktadır.¹¹

Kültürel ilişkilerin dış politika çok etkili bir konu olması noktasında tartışmaların yaşandığı görülmüştür. Bir kesim, kültürel ilişkilerin dış politikadaki etkisini reddederek, dış politikada etkisi olan iki hususun sadece askeri ve ekonomik güç olduğunu kabul etmişlerdir. Diğer kesim ise kültürel ilişkiler ile beraber ortaya çıkan yumuşak gücün dış politikaya faydalar sağladığını bunun yanında kültürel ilişkilerin teknoloji ve insan ilişkilerinden faydalanarak dış politika içerisinde kendisine önemli bir yer edindiği, kültürel ilişkilerin, dış politika ve diplomasi bir alternatifi olmadığı belirtilmiştir.¹²

TÜRK DIŞ POLİTİKASI VE BALKANLAR

Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikası, politika çevreleri, diplomatlar, analistler, akademisyenler, iş adamları arasında ve toplumda sürekli tartışılan ve değerlendirilen bir konu olmuştur.¹³ Devletin kuruluş arifesinde dünya devletlerinin durumuna bakıldığı zaman Birinci Dünya Savaşı'nın etkileri bütün dünya devletleri için çok fazla olmuştur. İngiltere ve Fransa savaşı kazanan devletler olmalarına rağmen ciddi problemler ile karşı karşıya kalmışlardır. Fransa savaşta uğramış olduğu ekonomik çöküntüyü atlatmak ile uğraşmıştır. Yenilen devletlere gelince Almanya daha büyük sıkıntılarının içerisindeydi. Rusya, ihtilalin sebebiyet verdiği iç karışıklık ve sosyal sıkıntılar ile uğraşmaktaydı. Bu dönemde savaşın galipleri, yenilen devletlerin bir daha savaşa cesaret edememeleri ve yeni dünyada barış çizgileri oluşturabilmek için yenilen devletlere çok ağır antlaşmalar imzalatmak için çalışmışlardır. Buna ek olarak savaşı bir çözüm yolu olarak görmeyi ortadan kaldırmak, devletler arasında yaşanacak sorunları diplomasi yoluyla çözmeyi sağlamak için Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nin bu organizasyona girmemesi bu amaca ulaşmayı güçleştirmiştir. Bütün dünyada dış politikanın kullanılmaya başladığı bu dönemde savaşı bitiren antlaşmalardan biri de Osmanlı Devleti ile imzalanmıştır. Ancak uygu-

Televizyon Dizileri Faktörü: Kırgızistan Örneği", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.7, S.1, 403-425, Kırgızistan, 2018, s.406.

10 Firdevs Bulut, "Küresel Siyasette Kültürel Diplomasi'nin Yeri: Türkiye'nin Durumuna Dair Tespit ve Öneriler", *İlke Politika Notu*, C.9, 3-26, İstanbul, 2019, s.4,5.

11 Kishore Chakraborty, *Cultural Diplomacy Dictionary of The Academy For Cultural Diplomacy*, Center For Cultural Diplomacy Studies Publications, Berlin, 2019, s.30.

12 Firdevs Bulut, a.g.m., s.8.

13 İbrahim Kalın, "Turkish Foreign Policy: Framework, Values, and Mechanisms", Sage Publications, Ltd. on Behalf of The Canadian International Council Stable International Journal , Winter 2011-12, pp.7-21, Canada 2012, p.7.

lama safhasında geçerliliğini yitiren Sevr Antlaşması¹⁴, Anadolu'da başlayan Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması sonucu hükümsüz kalmıştır. Kurtuluş Savaşı'nda elde edilen askeri başarı, savaşı bitiren antlaşma olan Lozan ile siyasi olarak taçlandırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Lozan'dan sonra dünya devletleri ile gayet başarılı ilişkiler kurmuştur. Dış politikanın temellerini barış ve dostluk üzerine bina eden Türkiye Cumhuriyeti kendi çıkarlarını gözetmek kaydıyla bütün dünya devletleri ile çok yönlü bir dış politika sistemi oluşturmuştur.¹⁵ Mustafa Kemal Paşa, 1 Kasım 1924'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış konuşmasını yaparken oluşturdukları dış politika sistemini şöyle dile getirmiştir: “Efendiler; müsaadenizle vaziyeti hariciyemiz hakkında bir hulâsa yapmak istiyorum. Geçen içtima senesinde Lozan Sulh Muahedesi mevki meriyete vazolunmuştur. Bu suretle uzun harp senelerinden sonra ayrıca devam etmiş olan devrei meşkukiyet zail olmuş ve Türkiye Cumhuriyeti ile mümzi devletler arasında münasebatı tabiiye yoluna gidilmiştir. Muallak mesail muahedenin derpiş ettiği cereyanı tabiiyedir. Musul vilayeti için hak ve adalet dairesinde ittihaz edileceğini ümit ettiğimiz karara intizar ediyorum.

Ahiren statükonun muhafazasında zuhur eden ihtilafın Cemiyeti Akvam Meclisi'nde muvakkat bir surette tesviyeye inkiran ettiği haber alınmıştır.

Fransa Cumhuriyeti ile geçen sene bidayetinde zuhur etmiş olan hudut hadisatı süratle bertaraf edildikten sonra başka iki cumhuriyet arasında teshilatkân ve bariz hissiyatı dostane mali memnuniye müşahade olunmaktadır.

İtalya ile siyasi ve iktisadi münasebetimizin samimiyyet tazammun eden bir inkişaf gösterdiğini memnuniyetle kaydederim.

Kadim dostumuz Rusya Sovyet Cumhuriyeti ile münasebetimiz dostluk vadisinde hergün daha ziyade inkişaf ve terakki etmektedir. Hükümeti Cumhuriyetimiz Rusya Sovyet Cumhuriyeti ile hakiki ve vâsi hüsnü münasebeti, mazide olduğu gibi, şiarı siyasi addetmektedir.

Lehistan Cumhuriyeti ile münasebetimiz dostane bir surette inkişaf etmektedir.

Muhterem efendiler, geçen devre-i içtimaiyede tasdike arzedilmemiş olan yeni muahedat Meclis-i Âli'ye takdim olunacaktır. Meclis-i Âli'nin tasdikine arzolan bu muahedat ile, Türkiye Cumhuriyeti'nin, yeni esasat dâhilinde, Amerika, İspanya, İsveç, Flemenk, Çekoslovakya devletleriyle münasebeti resmîyesi tesis edilmiş olacağını mali memnuniye tezkâr eylerim.

İran ile Afganistan ile münasebetimiz dostane olmakla berdevamdır.

Efendiler; Lozan Muahedesi'nin kesbikatiyet ettiği andan itibaren Türkiye Cumhuriyeti, Cemiyet-i Akvam ile resmen temasa geldi. Cumhuriyet Cemiyet-i Akvam ile resmen temasa geldi. Cumhuriyet, Cemiyet-i Akvam'a karşı eseri itimat göstermiştir. Bu itimattaki isabetin müşahade edeceğimiz mukarreratı adilane teyit edeceğine ümit etmekteyiz. Şüphe yoktur ki halis bir Cemiyet-i Akvam mefkûresi milletler için mucibi selamet addolunacak mahiyettedir.”¹⁶

Dış politika, devletlerin öncelikli olarak komşu devletler ile birbirlerinin sınırlarını güvence

14 Anlaşma hakkında detaylı bilgi için bkz. Cevdet Küçük, “Sevr Antlaşması”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.27, 1-5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2009.

15 Mehmet Gönlübol, Ö. Kürkçüoğlu, “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasına Genel Bir Bakış”, *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası Makaleler*, 3-28, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000, s.5.

16 *Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl Cumhuriyetin İlk On Yılı ve Balkan Paktı (1923-1934)*, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1973, s.2.

altında tutması bakımından önemlidir. Türkiye Cumhuriyeti de bu hususu göz önüne alarak sınır komşusu olduğu Balkan devletlerine izlemiş olduğu dış politika da ayrı bir önem atfetmiştir. Lozan Antlaşması ile Osmanlı Devleti ve Balkan devletleri arasındaki sorunlar bitmiştir. Özellikle Türkiye ile Yunanistan uzun yıllar devam eden mücadelelerini 1923'te bitirmişlerdi.¹⁷ İki devletin birbirleri ile iyi geçinmeleri her ikisinin de menfaatineydi. 1930 yılında iyi ilişkileri tasdiklemek amacıyla Türk-Yunan Dostluk Antlaşmasını imzalamışlardır. Bu anlaşma bütün Balkan Devletlerine etki yapmış ve kurulması planlanan Balkan Birliği'ne bir anlamda temel oluşturmuştur. Parlamentolar Konferansı'nın 1927 tarihli Paris toplantısında, Balkan devletleri temsilcilerinin kendi aralarında periyodik olarak temaslar yapmaları gündeme gelmiştir. Eski Yunanistan Başbakanı Papanastasiu ve Romanya Dışişleri Bakanı Titulesco'nun girişimleri, Barışseverler Teşkilatının 1929 Ekim'de Atina'da yaptığı toplantıda Titulesco'nun teklifi üzerine konu kabul edilmiştir. Bu gelişme üzerine ilki 1930'da Atina'da, ikincisi 1931'de Ankara ve İstanbul'da, üçüncüsü ve dördüncüsü de 1932, 1933 yıllarında Bükreş'te olmak üzere dört tane Balkan Konferansı yapılmıştır. Bu toplantılar şüphesiz siyasi ilişkilerin tesis edilmesi anlamında büyük adımlardır. Bunun yanı sıra kültürel mana da ilişkilerin kurulması bakımından da önem arz etmektedir. Zira Türkiye Cumhuriyeti Balkan Birliği'ne çok büyük bir önem atfetmektedir. Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'da yapılan toplantıda sarf etmiş olduğu şu sözler bu önemin kanıtı niteliğindedir; “Efendiler; unutmayalım ki Balkan milletlerinin ataları birbirlerinin hımsımları idiler. Bu milletler yüzyıllar boyunca birlikte yaşadılar. Biz Balkan Birliği'ni tarihi tekâmülün tabii bir neticesi olarak kabul etmeliyiz”.¹⁸

Türkiye'nin Balkan devletleri ile arasındaki dostluk ilişkilerinin tesis edilmesindeki önemli bir önemli unsur, bu devletlerin kendi aralarında mevcut bulunan problemlerin tarihi geçmişi. Bulgaristan'ın daimî amacı olan “Büyük Bulgaristan” hayali, Yunanistan'ın Ege Denizi'ne çıkışının diğer devletler tarafından engellenmek istenmesi gibi sebepler Balkan devletlerini yaşadıkları bölgede kendi aleyhlerine emel gütmeyen barış yanlısı bir dış politika izleyen tek devlet olan Türkiye ile dostluk ilişkilerini gelişmelerine sebebiyet vermiştir. Balkan Birliği'ne giden yolda yaşanan zorluklar ve Türkiye'nin bu birlik için sarf ettiği çaba 9 Şubat 1934'te imzalanan Balkan Paketi'ni ortaya çıkartmıştır.¹⁹

TÜRKİYE ARNAVUTLUK İLİŞKİLERİ VE KÜLTÜR MÜBADELESİ

Arnavutluk, uzun yıllar boyunca Osmanlı Devleti'ne bağlı olarak yaşamıştır. Batı tarihçiliği aksini iddia etmesine rağmen bu süreç münasebetiyle Türkler ve Arnavutlar arasında ortak bir tarihi ve kültürel miras oluşmuştur.²⁰ Balkan Savaşları'nın öncesinde milliyetçilik akımının tesiri sonucunda Arnavutların Osmanlı Devleti'ne karşı olumlu düşüncelerinin olmadığı görülmüştür. Ancak bu savaşlarda işgaline uğradıkları Balkan devletlerinin baskı ve zulümleri Arnavutlara Osmanlı Devleti'ni arattırıştır.²¹ Bu baskı ve zulüm ortamında Birinci Dünya Savaşı esnasın-

17 F. Stephen Larrabee, Ian O. Lesser, “Turkish Foreign Policy in An Age of Uncertainty”, *Relations With Greece And The Balkans*, 71-97, Rand Corporation, America 2003, s.73.

18 Aptülhalat Akşin, *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991, s.259.

19 Yusuf Hikmet Bayur, *Türkiye Devletinin Dış Siyaseti*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s.176.

20 Morris H. Turk, “Albania: The Land of Eagle-People”, *The Journal of Race Development*, Vol. 2, No. 1, pp. 54-66, America 1911, p.54.

21 *Report of The International Commission to Inquire Into the Causes and Conduct of The Balkan Wars*, Published By The Endowment Washington 1914, s.149.

da Osmanlı Devleti'nin cihat çağrısı üzerine Balkanlarda yaşayan Müslümanlar, çoğunluğunu Arnavutların oluşturduğu kalabalık bir kitle halinde dış cepheler olarak bilinen Galiçya, Romanya ve Makedonya'da savaşmışlardır. Bu durum, Arnavut halkı nezdinde Türklüğe ve İslâm'a duyulan sevginin bir göstergesidir.²²

Türkiye Cumhuriyeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti'nin ilişkileri Kurtuluş Savaşı'nın yapıldığı dönemde Arnavutluk'un bu mücadeleyi sempati ile izlemesi suretiyle başlamıştır. Arnavutluk, Kurtuluş Savaşı'nın Yunanistan vasıtasıyla İngiliz emperyalizmine karşı verildiği düşünülmüştür. 1920 yılında İtalya'nın desteği ve Sırbistan'ın direk müdahalesi ile kendileri de bu türden bir savaş yaşadıkları için Kurtuluş Savaşı'na olumlu bir yaklaşım sergilemişlerdir. Arnavutluk halkının Türkiye ile resmi manada ilişki kurmasına taraftar olmasına rağmen Arnavutluk burjuvazisi kurulacak olan bu ilişkinin kendileri ile İngilizlerin arasında sorun olacağı düşüncesi ile buna yanaşmamışlardır. Bayağı uzun süren görüşmeler neticesinde 1923'te ilk resmi temaslar kurulmuştur, Türkiye Cumhuriyeti adına Arnavutluk heyeti ile görüşmeler yapmak için üç kişi görevlendirilmiştir.²³ Aynı yıl İstanbul'da Dostluk Antlaşması, Konsolosluk Antlaşması ve Yurttaşlık Anlaşması isimleri ile üç tane antlaşma imzalanmıştır. İstanbul'da Arnavutça yayın yapan, "Paqja" ve "E drejta" isimli gazeteler bu haberi yayınlamışlardır. Bu antlaşmalar her iki ülke halkını birbirine yakınlaştırmış ve dostane ilişkilerin kurulmasının önünü açmıştır.²⁴ Nitekim Lozan Antlaşması'nın imzalanması sürecinde de Türkiye'de yaşayan ciddi bir Arnavut nüfus olmasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Arnavutluk ile bir mübadele anlaşması imzalamaya gerek duymamıştır. Bu husus Arnavut nüfusun Türkiye Cumhuriyeti nezdindeki hoşnutluğunu göstermiştir.²⁵ Arnavutluk'ta liberal bir yönetim hâkim olduğu yıllarda bu antlaşmalar sayesinde yaşanan ortak tarihi geçmişin ortaya çıkarılması, Türk ve Arnavut halkının köklü tarihi bağların açık şekilde ilan edilmesini amaçlamıştır.²⁶

Bu dönemde Mustafa Kemal Paşa ile Arnavutluk Devleti arasında karşılıklı olarak dostluk mektupları yazılmıştır. 1 Şubat 1925'te Arnavutluk'ta Ahmet Zogu cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Zogu, Türkiye ile Arnavutluk arasında yapılan antlaşmaları yeniden onayladıktan sonra yazdığı mektubunda Mustafa Kemal Paşa'ya şunları söylemiştir: *"Milletlerimiz arasında rava-bıtı muhadenet ve meveddetin yeniden tesisini temin eden muahedenamenin tarafeyn mecalisince mütekabilen tasdik edilmesi üzere muamelâtı mütemmimesinin ifası için hükümeti cumhuriyemiz tarafından Ankara'ya sureti masusada bir komisyon izam olunmuştur. Bu kıymetli fırsattan bilis-tifade büyük Türk milletinin saadet ve ikbali hakkında temenniyatı kalbiye ve samimemin arz ve ilbلاغını muhtevi olan işbu arizayı tahkim eylemeyi ve muazzam bir ketbei şan şerefle muhat olan zatı samilerini selamlamayı fatihai münasebeti hayriye olmak üzere mesud bir vesile addeyledim. Milletimizi yakın bir mazide müştereken mütehasıs eden revatıbı tarihiye âti içinde emin vasıtsı muhadenet ve müsâkemet olacağını kaviyyen ümid ederim. Bu itminan ile meşhun olduğum halde zatı sami riyasepenahileri hakkında perverde eylediğim ihtisâsâtı tâzmikâranenin lütfen kârini ka-*

22 Hasip Saygılı, "20. Yüzyılın Başlangıcından Günümüze Arnavutlarda Osmanlı ve Türkiye Algısı", *Bilge Strateji*, C.6, S. 10, 35-62, Bahar 2014, s.49.

23 Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri, 30-18-1-1 / 8-39-3.

24 Gazmend Shpuza, "Atatürk ve Arnavutluk- Türkiye İlişkileri", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C.3, S.11, 311-322, 1993 Ankara s.139.

25 Hasip Saygılı, a.g.m., s.50.

26 Mehmet Sülkü, *Political Relations Between Turkey and Albania in The Post Cold War Period*, Orta Doğu Teknik University Department of International Relations Unpublished Master's Thesis, Ankara 2010, s.8.

bul olması istirhamı ile şerefyab olurum."²⁷

Ancak 1928 yılında Ahmet Zogu'nun Cumhuriyet rejimini bırakarak kendini kral edip monarşi getirmesi sebebi ile iki ülke arasında ilişkilerde zayıflama olmuştur.²⁸ Ankara'daki Arnavutluk elçiliğinin kapanmasına kadar devam eden bu sorun 1931 yılında Mustafa Kemal Paşa'nın girişimleri ile son bulmuştur.²⁹ İtalya'nın yayılcı politikasını gören Mustafa Kemal Paşa, kafasındaki Balkan Birliği fikri sebebiyle Arnavutluk için açık bir kapı bırakmıştır. Krallık rejiminin Türkiye açısından tehlikeli olduğunun bilinciyle güvenilir Arnavut devlet adamlarının aracılığı ile ilişkileri devam ettirmiş bir kopmanın yaşanmasının önüne geçmiştir.³⁰ Kesilen ilişkilerden sonra ilk defa İkinci Balkan Konferansı sebebiyle Türkiye'ye bir Arnavutluk heyeti gelmiştir. Konferans boyunca olumlu ve sıcak mesajlar vermişlerdir. Buna karşılık Mustafa Kemal Paşa Balkan Birliği'ne verdiği önem sebebi ile bütün Balkan devletlerinin bu birliğin içerisinde olmasını arzulamıştır. Türkiye'nin de Balkan devletleri içerisinde krallık ilan etmiş olması sebebiyle sadece Arnavutluk ile direk teması bulunmamaktaydı. Konferansın Türkiye'de toplanmasını fırsat bilerek Arnavutluk ile de yeniden yakınlaşmayı uygun görmüş ve diğer devletlerden ayırmadan Arnavutluk Kralı'nın şahsına da bir telgraf yollamıştır. 26 Ekim 1931 tarihli bu telgraf Türkiye'nin Arnavutluk Krallığı'nı resmen tanınması manasına geldiği için Arnavutluk basını tarafından mutlulukla karşılanmıştır. Bu telgraf iki devlet arasındaki buzları eritmiş ve Arnavutluk'ta duyulan memnuniyet elçilik raporları vasıtasıyla Türkiye'ye gönderilmiştir.³¹

1934 yılında Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmış aydınlardan olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu Tiran'a büyükelçi olarak tayin edilmiştir. Orada görev yaptığı dönemi kaleme alan Karaosmanoğlu, Arnavutluk'ta toplumun hemen hemen tamamı tarafından görmüş olduğu sıcaklık ve dostane yaklaşımları yazmış, Arnavutların anlaşılması kolay bir millet olduğundan bahsetmiştir. Özellikle insanların içerisinde derin bir Türkiye sevgisinin olduğunu, yaşadığı olayları betimleyerek aktarmıştır.³² İkinci Dünya Savaşı'nın yapıldığı yıllarda Arnavutluk İtalyan etkisi altında kalmıştır. Zaten bu sebeple Balkan Birliği'ne de dahil olmamıştır. Bu etki sebebi ile Mussolini, Arnavutluk'a İtalya ile aralarında bir gümrük birliği kurulması ve Arnavutluk sınırları içerisinde bir İtalyan garnizonu kurulması yönünde baskı yapmıştır. Arnavutluk'un bunu reddetmesi üzerine de Almanya'dan almış olduğu askeri destek ile 1939 yılında Arnavutluk'u işgal etmiştir. Bu olaydan sonra bağımsızlığı sona eren Arnavutluk ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ilişkileri 1959 yılına kadar kurulmamak üzere kesintiye uğramıştır.³³

Arnavutluk, İkinci Dünya Savaşı esnasında ise Alman işgaline uğramıştır. Savaştan sonra

27 Anila Polat, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurulduğu Yıllarda Arnavutluk Cumhuriyeti ile İlişkileri (1920-1938)", *Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, C.33, 167-176, Ankara 2005, s.170.

28 Gazmend Shpuza, a.g.m., s.314.

29 Alba Muça, *Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türkiye – Arnavutluk İlişkileri*, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Çanakkale 2019, s.2.

30 Soner Yıldırım, *İki Dünya Savaşı Arası Dönemde Türkiye'nin Arnavutluk Politikası (1939-1919)*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Kütahya 2011, s.43.

31 Halil Özcan, *Atatürk Dönemi Türkiye-Arnavutluk İlişkileri (1920-1938)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2011, s.240-241.

32 Hasip Saygılı, a.g.m., s.50.

33 Gürkan Akyol, *Balkan Politikasında Arnavutluk (1912 Sonrası)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Isparta 2007, s.19.

özellikle Rusya'nın Balkanlardaki etkisi sebebiyle ülke de Komünist bir yönetim kurulmuştur. Arnavutluk devlet başkanı Enver Hoxha, Sovyet Rusya'nın yanında yer almıştır.³⁴ Soğuk Savaş döneminde Arnavutluk ile Türkiye ilişkileri bir nebze yumuşamıştır. Sofya'da düzenlenen bir davette Arnavutluk Elçisi Kothko Tachko, Türkiye elçisi Kemal Kavur'a Türkiye ile ilişkileri yeniden düzenlemek istediklerini, iki devlet arasında herhangi bir sorun olmadığını, tam aksine beş yüz yıllık bir tarih ve kültür ortaklığının var olduğunu ve bu sebeple kurulacak olan samimi ilişkilerin barış için gerekli olduğunu vurgulamıştır. Ama buna rağmen Türkiye Arnavutluk ile yeniden bir ilişki tesis etmeyi düşünmemiştir. Ancak Arnavutluk'un Birleşmiş Milletler Teşkilatı'na kabul oylamasına yine de lehte oy vermiştir. Bunun üzerine Bulgaristan ve Fransa'nın girişimleri ile Türkiye cephesinde yumuşama olmuştur. 1958'de Tiran'da orta elçilik kurulması kararı alınmıştır.³⁵ 27 Haziran 1959'da bu göreve Hasan Nurelgin başlaması ile Türkiye ile Arnavutluk arasında uzun müddet kesilmiş olan diplomatik ilişkiler yeniden başlamıştır. Bir yıl süreyle devam eden bu ilişkiler, Türkiye'de yaşanan 27 Mayıs 1960 darbesi ile yeniden kesilmiştir. Bu süreçte Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası arenada bütün dünya devletleri ile ilişkileri kesilmiştir. Bu dönemde Arnavutluk'un Sovyet Rusya ile yaşamış olduğu sorun, Yugoslavya ve Yunanistan'ın tehditleri sebebiyle Çin Halk Cumhuriyeti ile yakınlaşmak istemiştir. Arnavutluk'un Türkiye'yi en iyi dost olarak görmesi esas olarak bu yaşadığı yalnızlık sebebiyledir. 1965'te Türkiye Cumhuriyeti ve Arnavutluk'un yaşamış oldukları benzer sorunlar olan Kıbrıs Meselesi³⁶ ve Arnavutluk'un Yunanistan ile arasında olan Kuzey Epir meselesi iki devleti birbirine yakınlaştırmıştır. Nitekim Kıbrıs, bağımsızlığını almadan önce İngiltere'nin tahakkümü altına girmişti.³⁷ Türkiye ve Arnavutluk arasında karşılıklı dostluk ve güven mektuplarının yazıldığı bu dönemde ortak tarihi ve kültürel birlikteliği yeniden canlandırmak adına kültürel ve akademik faaliyetler, ticari, teknik, tarım ve turizm anlamında ortaklıklar kurmak suretiyle giderek artan bir yakınlık oluşmuştur.³⁸

Türkiye Cumhuriyeti, 10 Haziran 1966 tarih, 6/6595 sayılı Başbakanlık Kararnamesi ile Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreter Siyasi İşler Yardımcısı Ali Binkaya'yı, Arnavutluk ile Türkiye arasında siyasi ilişkileri güçlendirmek ve ortak kültürel ilişkileri geliştirerek iki ülke halkını yakınlaştıracak olan Kültür Mübadele Protokolünü imzalamak üzere yetkilendirmiştir.³⁹ Ali Binkaya'nın başkanlığını yaptığı, Birinci Daire Reisliğine Refakatte Genel Müdür Turgut İlkan, Birinci İktisat Dairesi Genel Müdür Yardımcısı Behçet Türemen, Dördüncü Daire Genel Müdürlüğünde Üçüncü Katip Tefvik Okyayuz'dan oluşan bir heyetin, Türkiye Cumhuriyeti'ni temsilen görüşmeler yapmak ve bahsi geçen Kültür Mübadele Protokolünü imzalamak üzere Bakanlar Kurulu'nun 14 Temmuz 1966 tarih ve 6/6715 sayılı kararı üzerine Arnavutluk'a gönderilmişlerdir.⁴⁰

34 Nedim Emin, *Arnavutluk Siyasetini Anlama Kılavuzu*, Seta Yayınları, Ankara 2014, s.15.

35 Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri, 30-18-1-2 / 148-22-13.

36 Kıbrıs Meselesi ile alakalı olarak Arnavutluk'un bu konuyu yakından takip ettiği görülmektedir. Olayların cereyan ettiği tarihlerde Arnavutluk Halk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Başkanı Mehmet Sehu İsmet İnönü'ye bir mektup yazmıştır. İçeriğinde adada olan hadiselerden duymuş oldukları üzüntüyü belirttikten sonra Mustafa Kemal Atatürk'e övgüler yapmıştır. Arnavutluk halkının ve devletinin, Kıbrıs Meselesi ile alakalı çözümün biran evvel Türkiye lehine çözülmesini temenni ettiklerini ve Türkiye Cumhuriyeti ile daima dost olduklarını ve ilişkinin böyle devam etmesini arzu ettiklerini belirtmiştir. Bu konuda bkz: Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri, 30-1-0-0 / 38-228-4.

37 Mehmet Çelik, "Türk Dış Politikasında Kıbrıs Sorunu ve Arap Dünyası'nın Politik Tavrı", *Tanzimat'tan Günümüze Olaylar ve Kişiler Ekseninde Türk Hariciyesi*, 405-426, Ed. İrşad Sami Yuca, Hidayet Kara, Kitapevi Yayınları, İstanbul 2019, s.406.

38 Gürkan Akyol, *a.g.t.*, s.71, 72.

39 Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri, 30-18-1-2 / 196-42-11.

40 Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri, 30-18-1-2 / 197-48-11.

Toplamda yedi madde olarak düzenlenen protokolün içeriği şöyledir:

I: Türkiye Cumhuriyeti'nin kabul edecekleri:

İki ilim adamı

İki opera sanatçısı

II: Arnavutluk tarafının kabul edecekleri:

İki ilim adamı

Bir Opera Sanatçısı

Bir virtüöz

III: İki taraf mikrofilm mübadelesini ve arşivlerinde bulunan vesikaların incelenmesini kolaylaştıracaklardır.

IV: İki taraf halk müziği alanında radyo yayınları için gereken malzemenin mübadelesini teşvik edeceklerdir.

V: İki taraf her iki memleketin üniversiteleri için ihtisas eserlerinin mübadelesini kolaylaştıracaklardır.

VI: İşbu Protokolü her iki tarafın yetkili makamlarının muvafakati ile başka kültürel ve ilmi mübadelelerin düzenlenmesi imkânını ortadan kaldırmaz.

VII: İşbu Protokol çerçevesi içinde, ziyaret ve turneler yapacak olan ilim adamlarının ve sanatçıların seyahat masrafları gönderen memleketeye ait olacaktır. Kabul eden memleket, ilim adamlarının ve sanatçıların ikamet masraflarını karşılayacaktır.⁴¹ İki nüshası Türkçe, iki nüshası Arnavutça hazırlanmış olan Protokol, Türkiye Cumhuriyeti adına Ali Binkaya, Arnavutluk adına Reis Malile tarafından 25 Temmuz 1966'da Tiran'da imzalanmıştır.⁴²

Dış politikada devletlerle kurulacak olan siyasi ilişkilerin sağlamlaştırılması konusunda, kültürel ilişkilerin sunmuş olduğu katkı Türkiye Cumhuriyeti ile Arnavutluk arasında imzalanan bu Protokol'de kesin bir şekilde hissedilmektedir. İki devlet arasındaki ilişkilerin bu kadar güçlü olmasının bir diğer önemli sebebi ise tarihte mevcut olan ortak yaşamışlık ve kültür birlikteliğidir.

SONUÇ

Uluslararası ilişkilerin devletler için bir zorunluluk haline geldiği 19. yüzyılda Türkiye Cumhuriyeti de dünyadaki bu gelişmelere paralel olarak kurulduktan hemen sonra dış politikasının çizgilerini oluşturmuştur. Devletin kuruluş gayesini belirleyen ve bu sebeple bütün dünyaya duyurulan "Misak-ı Milli" de dış politikanın temel ilkeleri belirlenmiştir. Burada dünya devletleri ile kurulacak ilişkilerde Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli hassasiyeti olan tam bağımsızlık ilkesi zarar görmeden her türlü ilişkiye açık olduğu belirtilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, dış politikada takip ettiği barışsever çizgiyi hiç bozmadan öncelikli olarak komşuları ile ilişkiler kurmaya başlamıştır. Balkan coğrafyasının burada Türkiye Cumhuriyeti için Batı'ya açılan tek kapı olması sebebiyle de Balkan Devletlerine ayrı bir önem ve-

41 Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri, 30-18-1-2 / 199-68-2-2.

42 Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri, 30-18-1-2 / 199-68-2-3.

rilmiştir. Bu devletlerin içerisinde bulunan Arnavutluk ile de ilişki içerisine girilmiştir. Arnavutluk ‘un iç işlerinde yaşanan bir takım siyasi olaylar ve rejim değişikliği ve bunun yanında İkinci Dünya Savaşı’nın getirmiş olduğu kutuplaşma, iki devlet arasındaki ilişkileri kısmen kesintiye uğratmışsa da her iki devletin geçmişlerinde var olan tarihi ve kültürel ortaklık sayesinde yeniden sıkı ilişkiler tesis edilmiştir. Burada ilişkilerin kurulmasını bir adım daha kolaylaştıran önemli konulardan biri de her iki devletin karşılıklı olarak topraklarında yaşayan vatandaşları olmuştur. Türkiye’de yaşayan Arnavut vatandaşlar Türkiye Cumhuriyeti ile sürekli olarak barışık bir yaşantı sürmeleri, bunun yanında Arnavutluk’ta mevcut bulunan Türk ve Müslüman nüfusun sayıca bir hayli fazla olması iki devleti kolay bir şekilde bir araya getirmiştir.

Kültürel ilişkilerin dış politikada oynamış olduğu rol son derece önemlidir. Kurulacak olan ilişkilerde siyasi ve askeri gücün en etkili hususlar olduğu bilinen bir gerçektir. Kültürel ilişkilerin bu hususlara alternatif olma gibi bir amacı bulunmamakla beraber tarihin seyrinde sürekli yaşanan bir gerçeklik olarak, kültürel ilişkilerin kurulacak olan siyasi ilişkileri kolaylaştırdığı ve ilişki içerisine giren devletlerin halklarının birbirlerini iyi tanınması sayesinde karşılıklı olarak hoşgörü ve sempati gibi kavramların gelişmesini sağladığı görülmüştür. Bunun yanında devletlerin en önemli manevi değerleri olan kültürlerinin diğer dünya devletleri tarafından tanınıp bilinmesi o devleti uluslararası arenada sürekli elini güçlendiren önemli konuların başında gelmektedir. Bu sebeple dış politikanın önemli bir parçası olan kültürel ilişkilerin devlet politikalarında ön sıralarda yer alması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivleri

Telif ve Tetkik Eserler

AKŞİN Aptülhalat, *Atatürk’ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991.

AKYOL Gürkan, *Balkan Politikasında Arnavutluk (1912 Sonrası)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Isparta 2007.

ARI Tayyar, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa Basımevi, Bursa 2017.

BAYUR Yusuf Hikmet, *Türkiye Devletinin Dış Siyaseti*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

BİLİS, Pınar Özgökbel A. Bilis, M. Sydygalieva, “Türkiye-Türk Cumhuriyetleri Kültürel İlişkilerinde Televizyon Dizileri Faktörü: Kırgızistan Örneği”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.1, 403-425, Kırgızistan 2018.

BOJANG Alieu S., “The Study of Foreign Policy in International Relation”, 2-9, *Journal of Political Sciences & Public Affairs*, Volume: 6:4, Spain 2018.

BULUT Firdevs, “Küresel Siyasette Kültürel Diplomasi’nin Yeri: Türkiye’nin Durumuna Dair Tespit ve Öneriler”, *İlke Politika Notu*, C.9, 3-26, İstanbul 2019.

CHAKRABORTY Kishore, *Cultural Diplomacy Dictionary of The Academy For Cultural Diplomacy*, Center For Cultural Diplomacy Studies Publications, Berlin 2019.

ÇELİK Mehmet, “Türk Dış Politikasında Kıbrıs Sorunu ve Arap Dünyası’nın Politik Tavrı”, *Tanzimat’tan Günümüze Olaylar ve Kişiler Ekseninde Türk Hariciyesi*, 405-426, Ed. İrşad Sami

Yuca, Hidayet Kara, Kitapevi Yayınları, İstanbul 2019.

EMİN Nedim, *Arnavutluk Siyasetini Anlama Kılavuzu*, Seta Yayınları, Ankara 2014.

GÖNLÜBOL Mehmet, Ö. Kürkçüoğlu, “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasına Genel Bir Bakış”, *Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası Makaleler*, 3-28, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000.

KALIN İbrahim, “Turkish Foreign Policy: Framework, Values, and Mechanisms”, *Sage Publications, Ltd. On Behalf of The Canadian International Council Stable International Journal*, Winter 2011-12, pp.7-21, Canada 2012.

KÜÇÜK Cevdet, “Sevr Antlaşması”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.27, 1-5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2009.

KÜRKÇÜOĞLU, Ömer,” Dış Politika Nedir? Türkiye’deki Dünyü ve Bugünü”, 309-335, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi*, C.35, S.1, Ankara 1980.

LARRABEE F. Stephen, Ian O. Lesser, “Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty”, *Relations With Greece And The Balkans*, 71-97, Rand Corporation, America 2003.

MUÇA Alba, *Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türkiye – Arnavutluk İlişkileri*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Çanakkale 2019.

ÖZCAN Halil, *Atatürk Dönemi Türkiye-Arnavutluk İlişkileri (1920-1938)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2011.

POLAT Anıla, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kurulduğu Yıllarda Arnavutluk Cumhuriyeti ile İlişkileri (1920-1938)”, *Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, C.33, 167-176, Ankara 2005.

REPORT of The International Commission to Inquire Into the Causes and Conduct of The Balkan Wars, Published By The Endowment Washington 1914.

SAYGILI Hasip, “20. Yüzyılın Başlangıcından Günümüze Arnavutlarda Osmanlı ve Türkiye Algısı”, *Bilge Strateji*, C.6, S. 10, 35-62, Bahar 2014.

SHPUZA Gazmend, “Atatürk ve Arnavutluk- Türkiye İlişkileri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C.3, S.11, 311-322, 1993 Ankara.

STANZEL Volker, “New Realities in Foreign Affairs: Diplomacy in 21. Century”, *Stiftung Wissenschaft und Politik*, German Institute for International and Security Affairs, Germany 2018.

SÜMER Gültekin, “Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü”, *Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği Uluslararası ilişkiler Dergisi*, S.19, 119-144, Ankara 2008.

TURK Morris H., “Albania: The Land of Eagle-People”, *The Journal of Race Development*, Vol. 2, No. 1, pp. 54-66, America 1911.

TÜRKİYE Dış Politikasında 50 Yıl Cumhuriyetin İlk On Yılı ve Balkan Paketi (1923-1934), Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1973.

UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, “Osmanlı Tarihi Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri Hakkında Bir Mukaddime ile Osmanlı Devleti’nin Kuruluşundan İstanbul’un Fethine Kadar” C.1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.

YILDIRIM Soner, *İki Dünya Savaşı Arası Dönemde Türkiye’nin Arnavutluk Politikası (1919-*

1939), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Kütahya 2011.

YUCA İrşad Sami, "Lozan Sonrası Türkiye'nin Hariciye Politikalarının Özü", *Tanzimat'tan Günümüze Olaylar ve Kişiler Ekseninde Türk Hariciyesi*, 317-338, Ed. İrşad Sami Yuca, Hidayet Kara, Kitapevi Yayınları, İstanbul 2019.

Ekler

EK 1: Kültür Mübadele Protokolü'nün onayı için verilen yetki kararnamesi

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ

KARARNAME

Sayı : 6/6595

Eki

Arnavutluk ile akdolunacak yıllık Kültür Mübadele Protokolü'nü Hükümetimiz adına imzalaması hususunda Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreter Siyasi İşler Yardımcısı Ali Binkaya'nın yetkili kılınması; adigeçen Bakanlığın 31/5/1966 tarihli ve 662.121-DIW/2-223 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 10/ 6 /1966 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

080 18 07 02
196 44 71

Dosya No :
107-42

972

Başbakan

Devlet Bakanı

Devlet Bakanı

Devlet Bakanı

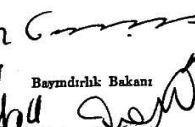
Devlet Bakanı

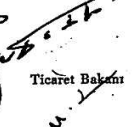
Adalet Bakanı

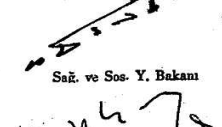
Millî Savunma Bakanı

İçişleri Bakanı

Dışişleri Bakanı

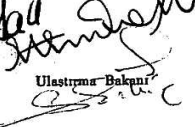
Malîye Bakanı

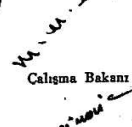
Millî Eğitim Bakanı

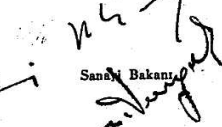
Bayındırlık Bakanı

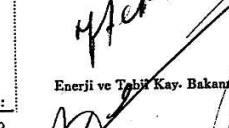
Ticaret Bakanı

Sağ. ve Sos. Y. Bakanı

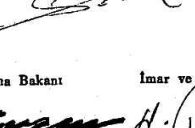
Güm. ve Tekel. Bakanı

Tarım Bakanı

Ulaştırma Bakanı

Çalışma Bakanı

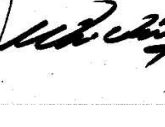
Sanayi Bakanı

Enerji ve Tabii Kay. Bakanı

Turizm ve Tanıtma Bakanı

İmar ve İkân Bakanı

Köy İşleri Bakanı

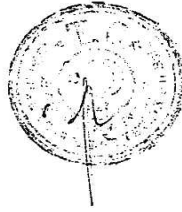
EK 2: Kùltür Mübadelesi Protokolü'nün onayı

- 2 -

İşbu Protokol, 25 Temmuz 1966 tarihinde, ikisi Türkçe ve ikisi Arnavutça olmak üzere dört nüsha halinde, Tirana'da imzalanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti   Arnavutluk Halk Cumhuriyeti
adına   Hükümeti adına

Elçi Ali Binkaya   Reis Malile
Dışişleri Bakanlığı Siyasal İşler   Dışişleri Bakan Yardımcısı
Genel Sekreter Yardımcısı

180 18 01 02 155 68 2